

Panteia

Research to Progress

Research voor Beleid | EIM | NEA | IOO | Stratus | IPM

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Documentatiecentrum

Onderzoeksverantwoording van de Social Impact Bond "Werk na detentie"

Onderzoeksverantwoording voor de kwantitatieve prestatiemeting

Jan de Kok (Panteia); Suzan Verweij (WODC); Gijs Weijters (WODC)

Zoetermeer, 13 september 2021

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij Panteia en het WODC. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van Panteia. Panteia aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

The responsibility for the contents of this report lies with Panteia and the Research and Documentation Centre (WODC). Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. No part of this publication may be copied and/or published in any form or by any means, or stored in a retrieval system, without the prior written permission of Panteia. Panteia does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Doel van deze onderzoeksverantwoording	5
1.2	Controlegroep samengesteld via matching	6
1.3	Leeswijzer	6
2	Deelnemers aan de interventie	9
2.1	Selectie van deelnemers	9
2.2	Beschikbare gegevens over deelnemers aan de interventie	11
3	Samenstelling controlegroep	13
3.1	Databronnen matching	13
3.2	Selectie personen voor controlegroep	14
3.3	Samenstellen controlegroep	15
3.4	Resultaten matching	17
3.5	Verschillen deelnemers en gematchte deelnemers	17
3.6	Verschillen deelnemers en controlegroepen voor en na matching	18
4	Gebruikte uitkomstmaten	21
4.1	Arbeidsdeelname	21
4.2	Uitkeringen	22
4.3	Gebruik van werk en uitkeringen	23
4.4	Recidive	24
5	Beperkingen gehanteerde methodologie	25
	Referenties	27

1 Inleiding

1.1 Doel van deze onderzoeksverantwoording

Van 2016 tot en met 2021 heeft onderzoeksbureau Panteia een kwantitatieve prestatiemeting van de Social Impact Bond (SIB) Werk na detentie uitgevoerd¹. In het kader van deze SIB heeft een groep van 119 ex-gedetineerden deelgenomen aan de interventie van het consortium Work-Wise Direct. Deze interventie richt zich op het verhogen van de arbeidsdeelname van personen die in detentie hebben verbleven. De begeleiding die bij deze interventie geboden wordt is intensiever dan de reguliere begeleiding die het gevangeniswezen, gemeenten of de reclassering biedt. De Work-Wise Direct-begeleider bezoekt bijvoorbeeld deelnemers thuis, gaat mee naar instanties en is ook buiten kantooruren bereikbaar.

In de eerste paar jaar van de kwantitatieve prestatiemeting heeft de nadruk op monitoren gelegen: het monitoren van de mate van arbeidstoeleiding van de deelnemers aan het programma. Deze prestaties zijn vastgelegd in verschillende factsheets. De eerste zes hiervan zijn tussen het voorjaar van 2018 en het voorjaar van 2020 opgesteld. Vervolgens zijn in 2021 twee factsheets verschenen, waarvan één ook tot doel heeft om meer te kijken naar de effectiviteit van het programma²:

- De factsheet 'Social Impact Bond Werk na detentie: factsheet alle deelnemers'. Deze factsheet presenteert informatie over alle 119 deelnemers aan de interventie.
- De factsheet 'Social Impact Bond Werk na detentie: factsheet effectiviteit'. Deze factsheet is door onderzoeksbureau Panteia en het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum (WODC) gezamenlijk opgesteld³. In deze factsheet wordt een vergelijking gemaakt tussen de arbeidsdeelname van de deelnemers en een vergelijkbare groep ex-gedetineerden die niet deel hebben genomen aan de interventie van Work-Wise Direct (de controlegroep). Daarnaast wordt er in deze factsheet ook een vergelijking gemaakt tussen de recidive van deelnemers en de controlegroep.

In 2021 is ook het eindrapport van de kwantitatieve prestatiemeting verschenen, met als titel 'Effectevaluatie van de Social Impact Bond "Werk na detentie" '. In deze rapportage worden de vier onderzoeksvragen beantwoordt die bij het begin van de kwantitatieve prestatiemeting zijn geformuleerd.

Het doel van deze onderzoeksverantwoording is om informatie te geven over hoe de data voor de factsheets en de effectevaluatie uit 2021 zijn verzameld en geanalyseerd.

¹ Een SIB houdt in dat een private organisatie investeert in een maatschappelijk probleem, zoals criminaliteit. Indien de investering leidt tot bepaalde (vooraf vastgestelde) resultaten, krijgt de investeerder (een deel van) het geld terug van de overheid.

² De eerste zes factsheets zijn niet gepubliceerd, de laatste twee factsheets zijn dat wel. Deze zijn onder andere te vinden op de website van Panteia (<https://panteia.nl/onderzoeken/evaluatie-social-impact-bond-werk-na-detentie/>).

³ Het WODC is niet betrokken bij de overige factsheets.

Terminologie

In 2018 is een procesevaluatie over de SIB "Werk na detentie" verschenen (Plaisier, Vollenbergen & Van Ditzhuizen, 2018). In deze procesevaluatie is de volgende terminologie geïntroduceerd:

- Voor het project als geheel worden de term "Werk na detentie" of "het project" gebruikt.
- Voor de specifieke arbeidstoeleiding, zoals die door de uitvoerende organisatie (Work-Wise Direct) is toegepast, worden de termen "de interventie" of "arbeidstoeleiding" gebruikt.
- Voor de financiële constructie wordt de term "de SIB" gebruikt.

Deze terminologie wordt ook in de effectevaluatie en in deze onderzoeksverantwoording gebruikt. Dit verhoogt de vergelijkbaarheid van deze rapporten met de procesevaluatie.

1.2 Controlegroep samengesteld via matching

De 'factsheet alle deelnemers' beperkt zich tot het presenteren van informatie over alle deelnemers. In de andere twee publicaties uit 2021 (de 'factsheet effectiviteit' en de effectevaluatie) staat de vergelijking tussen deelnemers en een controlegroep centraal. Een belangrijk onderdeel van deze onderzoeksverantwoording is dan ook om te bespreken hoe deze controlegroep is samengesteld.

De beste manier om de effectiviteit van een justitieel programma zoals Werk na detentie vast te stellen, zou een experiment zijn waarbij (gemotiveerde) ex-gedetineerden willekeurig aan de interventie worden toegewezen of aan de controle conditie. Een dergelijke willekeurige of random indeling in de deelnemers- of controlegroep zorgt ervoor dat ex-gedetineerden die de interventie volgen op alle relevante kenmerken vergelijkbaar zijn met ouders uit de controlegroep. In de praktijk is het echter vanwege ethische en/of praktische bezwaren meestal niet mogelijk om de effectiviteit van een justitieel programma vast te stellen door middel van random indeling van de onderzoeksgroepen. In dat geval worden de deelnemers van een justitieel programma vaak vergeleken met een groep ouders die is samengesteld op basis van al bestaande (registratie) gegevens. Het is hierbij noodzakelijk om de deelnemers op zoveel mogelijk variabelen vergelijkbaar te maken met de personen in de controlegroep. Immers, als de deelnemersgroep en controlegroep op bepaalde variabelen niet overeenkomen dan kan dit invloed hebben op de uitkomsten. Een manier om verschillen tussen de deelnemersgroep en controlegroep uit te sluiten, is matching. Bij deze methode worden deelnemers en personen voor de controlegroep geselecteerd die vergelijkbaar zijn op diverse kenmerken. Deze methode is gebruikt voor het huidige onderzoek. Door de mate van arbeidstoeleiding en recidive van de deelnemers aan de interventie met deze controlegroep te vergelijken wordt geprobeerd om het effect van het programma op deze uitkomsten te bepalen.

1.3 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk bespreken we hoe de deelnemers aan de interventie zijn geselecteerd en welke gegevens over de deelnemers beschikbaar zijn. Hoofdstuk 3 gaat dieper in op de selectie van de

personen in de controlegroep. We beschrijven de wijze van matching die is toegepast en bespreken in hoeverre de matching geslaagd is. In hoofdstuk 4 bespreken we hoe de belangrijkste uitkomsten uit de factsheets en effectevaluatie zijn gedefinieerd en geanalyseerd. Tot slot noemen we enkele beperkingen van de gehanteerde methodologie.

2 Deelnemers aan de interventie

2.1 Selectie van deelnemers

De wijze waarop de deelnemers aan de interventie zijn geselecteerd, is uitgebreid beschreven in de procesevaluatie (Plaisier, Vollenbergen & Van Ditzhuizen, 2018). Kort samengevat heeft het hoofdkantoor van DJI een eerste selectie gemaakt van potentiële deelnemers op grond van detentieduur en detentietype (zie tabel 1 voor een overzicht van de gebruikte selectiecriteria). DJI stelde maandelijks een lijst van potentiële kandidaten op. Deze lijst werd naar de deelnemende penitentiaire instellingen (PI's) gestuurd. Vervolgens werden de potentiële kandidaten door PI-medewerkers benaderd. Door middel van flyers, het tonen van een filmpje en/of mondelinge toelichting werd de potentiële deelnemers verzocht of zij aan Work-Wise Direct wilden deelnemen. Bij interesse volgde een intakegesprek met een (toekomstige) begeleider van Work-Wise Direct, die checkte of de deelnemer ook werkelijk goed had begrepen wat deelname aan Work-Wise Direct inhield.

tabel 1 Selectiecriteria DJI voor deelname aan de interventie

Doelgroepen:

1. Afgestraften na veroordeling in eerste aanleg of onherroepelijk veroordeeld in aansluiting op voorlopige hechtenis in dezelfde zaak of vanwege aansluitende executie van een openstaand vonnis;
2. Veroordeelde arrestanten;
3. Met een totale geplande detentieduur in Nederland van langer dan 3 en korter dan 12 maanden.

Exclusiecriteria wat betreft categorie detentie:

1. Zelfmelders;
 2. Gedetineerden die op het moment van selecteren verblijven in een van de volgende bestemmingen:
 - a. Afdeling beheersproblematische gedetineerden;
 - b. Huis van Bewaring of strafrechtelijke vreemdelingen;
 - c. Afdeling Extra Zorg Voorziening;
 - d. Penitentiaire Psychiatrische Centra;
 - e. Justitieel Centrum voor Somatische Zorg;
 - f. Gedetineerden in een Inrichting voor Stelselmatige Daders;
 - g. Gedetineerden die buiten een PI verblijven (GGZ-instelling of Penitentiair Programma);
 - h. Gedetineerden zonder burgerservicenummer (bsn);
 3. Gedetineerden in voorlopige hechtenis die nog niet in eerste aanleg zijn veroordeeld (deze kunnen later wel kandidaat worden).
-

Bron: Plaisier, Vollenbergen & Van Ditzhuizen, 2018

Op basis van de criteria in tabel 1 heeft DJI tussen mei 2016 en juli 2017 1.299 potentiële kandidaten voor het programma geselecteerd (Plaisier, Vollenbergen & Van Ditzhuizen, 2018). Hierbij zijn in eerste instantie alleen inrichtingen in de Randstad meegenomen, later zijn ook de PI's in Arnhem, Zwaag en Veenhuizen meegenomen in het selectieproces. Uiteindelijk zijn er 1.181 van de 1.299 potentiële kandidaten voortijdig afgevallen. De redenen hiervoor zijn door DJI geregistreerd. Volgens deze gegevens hebben 416 afvallers (35%) een criteria-gerelateerde reden van niet-deelname opgegeven, voor 351 afvallers (29%) geldt een motivatie-gerelateerde reden van niet-deelname en voor 414 afvallers (35%) is de reden van niet-deelname onbekend (Plaisier, Vollenbergen & Van Ditzhuizen, 2018).

Van de selectie van 1.299 potentiële kandidaten hebben 223 gedetineerden aan PI-medewerkers aangegeven interesse te hebben voor deelname. Deze kandidaat hebben een vragenlijst ingevuld die onder andere betrekking had op het verslavingsverleden, arbeidspotentieel, de mate van participatie in de samenleving en zelfredzaamheid (Plaisier, Vollenbergen & Van Ditzhuizen, 2018). Met deze informatie zou vervolgens bepaald worden wie daadwerkelijk deel mocht nemen aan het programma en of een deelnemer dan het basisprogramma- of een plusprogramma (de zogenaamde basis- en plusvariant van Work-Wise Direct) zou volgen. In de praktijk blijken de extra inclusie- en exclusiecriteria wat betreft arbeidspotentieel niet gehandhaafd te zijn. De meeste deelnemers hadden een hoger arbeidspotentieel dan volgens de inclusiecriteria toegelaten was en daarbij geen grote problemen op het gebied van sociaal isolement of de participatieladder (63%).

Een ander exclusie criterium was: ernstige verslavings- en /of psychische problematiek (al dan niet waarvoor eerst klinische behandeling nodig is). Aangezien de interventie van Work-Wise Direct niet geschikt is voor deelnemers met ernstige verslavings- en/of psychische problematiek heeft Work-Wise Direct de stuurgroep van dit project gevraagd om dit als exclusie criterium door te voeren. Het criterium 'ernstige verslavings- en /of psychische problematiek' is echter losgelaten omdat de stuurgroep vond dat zoveel mogelijk gedetineerden mee zouden moeten kunnen doen en er dus zo min mogelijk exclusiecriteria zouden moeten zijn (Plaisier, Vollenbergen & Van Ditzhuizen, 2018). Bovendien zou de controlegroep ook niet worden geselecteerd op basis van dit criterium. Het is niet bekend of het aangevulde criterium 'ernstige verslavings- en /of psychische problematiek waarvoor eerst klinische behandeling nodig is' destijds wel gehandhaafd is. In de procesevaluatie is specifiek met de respondenten gesproken over het criterium 'ernstige verslavings- en /of psychische problematiek' (persoonlijke communicatie Janine Plaisier, 2021). Het is daarom mogelijk dat het aangevulde criterium wel gehandhaafd is destijds of dat dit criterium is toegevoegd na de tussentijdse procesevaluatie (en dus ook na de selectieperiode voor de huidige effectstudie).

Uiteindelijk zijn 119 van de 223 geïnteresseerde kandidaten daadwerkelijk met het programma gestart. De meest gegeven reden

waarom een geïnteresseerde kandidaat niet gestart is, is dat zij zich in de tussentijd hebben bedacht of omdat zij geen contact opnamen na vrijlating (Plaisier, Vollenbergen & Van Ditzhuizen, 2018). In enkele gevallen kwam er geen toestemming van de gemeente of is men niet gestart met het programma omdat de deelnemer direct terugviel in oud (verslaafd) gedrag.

2.2 Beschikbare gegevens over deelnemers aan de interventie

Naast de uitkomstmaten (arbeidstoeleiding en recidive) die in hoofdstuk 4 besproken worden, zijn er diverse andere gegevens over de deelnemers aan de interventie beschikbaar. Het gaat hierbij over verschillende gegevens van de individuele deelnemers aan de interventie die door verschillende organisaties (DJI en Work-Wise Direct) in de vorm van excelbestanden aan Panteia zijn opgeleverd. Om de privacy van de individuele deelnemers te waarborgen zijn hierbij de volgende maatregelen genomen:

- Alle bestanden die Panteia van DJI en Work-Wise heeft ontvangen (per email) zijn opgeslagen in een beveiligde omgeving waar alleen de onderzoekers aan deze effectevaluatie toegang toe hebben. De emailberichten zijn wel bewaard, maar de databestanden zijn uit deze emailberichten verwijderd.
- Als Panteia gegevens naar DJI of Work-Wise Direct moest versturen (bijvoorbeeld voor controles), is gebruik gemaakt van de fileshare server van Panteia (in plaats van email). Bestanden die op deze manier worden verstuurd zijn standaard met een wachtwoord beveiligd.
- Als Panteia gegevens naar de remote acces omgeving van het CBS moest versturen (om de data van DJI en Work-Wise Direct toe te kunnen voegen aan de microdata die bij het CBS beschikbaar zijn), is dit via een beveiligde website van het CBS gedaan (<http://www.cbs.nl/bestandslevering>). De website van het CBS bevat een uitgebreide documentatie over dit proces⁴.

2.2.1 Informatie van DJI

Eind augustus 2017 heeft DJI aan Panteia een excelbestand opgeleverd met daarin een aantal gegevens over de 119 geworven deelnemers:

- Het strafrechtketennummer of SKN (een uniek gedetineerden-nummer);
- Begindatum (startdatum detentie);
- Einddatum (uitstroomdatum detentie).

De variabelen 'begindatum' en 'einddatum' bakenen de aaneengesloten detentieperiode van de deelnemers af, zoals die op dat moment bekend was. In enkele gevallen kan de werkelijke einddatum afwijken van de einddatum zoals die op het moment van de selectie bekend was. Dat kan later zijn als er vervolgvonnissen zijn binnengekomen of eerder als gedetineerden een vervangende straf voor een niet betaalde boete niet hoeven uit te zitten, omdat ze de boete alsnog hebben betaald. Voor de factsheets die in de jaren 2018 tot en met 2020 zijn opgesteld konden

⁴ <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/maatwerk-en-microdata/microdata-zelf-onderzoek-doen/import-van-externe-bestanden>.

we hier nog geen rekening mee houden. In het voorjaar van 2021 heeft het WODC de definitieve einddatum voor alle deelnemers (en personen uit de controlegroep) achterhaald (zie ook paragraaf 3.1). Deze definitieve einddata hebben we vervolgens gebruikt bij het opstellen van de factsheets en rapportages uit 2021.

2.2.2 Informatie van Work-Wise Direct

In december 2017 heeft Work-Wise Direct aan Panteia een excelbestand opgeleverd met gedetailleerde informatie over de deelnemers, zoals

- persoonsgegevens (naam, geboortedatum);
- kenmerken detentie (welke PI, datum ontslag);
- kenmerken programma (basis of plus, start traject, of er sprake is van uitval);
- startdatum en einddatum werk (bijgewerkt tot eind november 2017).

In de offerte is uitgegaan van aanvullende dataverzameling via een enquête onder deelnemers aan het programma. Uiteindelijk is besloten om deze enquête niet uit te voeren. Hierdoor beschikken we niet over data die betrekking heeft op ervaringen van deelnemers met het programma.

2.2.3 Aanvullende demografische kenmerken Work-Wise Direct

Work-Wise Direct heeft daarnaast een apart bestand naar Panteia gestuurd met SKN-nummers voor vrijwel alle deelnemers. Dit maakt het mogelijk om gegevens van Work-Wise Direct aan de volgende twee microbestanden van het CBS met demografische kenmerken te koppelen:

- GBAPersoonstab. Dit bestand bevat informatie over onder andere
 - geslacht;
 - geboorteland deelnemer;
 - leeftijd;
 - burgerlijke staat.
- GBahuishoudbus. Dit bestand bevat gedetailleerde informatie over het huishouden waar de deelnemer deel van uitmaakt, zoals
 - type huishouden (eenpersoonshuishouden of niet, gehuwd of niet gehuwd, met of zonder kinderen, institutioneel huishouden);
 - omvang huishouden.

3 Samenstelling controlegroep

3.1 Databronnen matching

Voor het samenstellen van de controlegroep zijn diverse gegevensbronnen met elkaar gecombineerd. De primaire gegevensbron is het bestand van DJI (zie voor meer informatie 2.2.1) met daarin een aantal gegevens van personen die hebben deelgenomen aan de interventie. Het gaat om het SKN-nummer en de data waarop de detentie van de deelnemers gestart en (vermoedelijk) beëindigd is. Direct nadat dit bestand is ontvangen, zijn de SKN-nummers in het bestand versleuteld.

Vervolgens is op basis van het versleutelde SKN-nummer een koppeling gemaakt met het registratiesysteem van volwassen ex-gedetineerden van DJI, het TenUitvoerleggingprogramma Gevangeniswezen (TULP-GW). Na koppeling aan TULP-GW zijn de (definitieve) detentieperiodes van deelnemers aan de interventie en van personen die in 2016 of 2017 uitstroomden maar die niet aan het programma hebben deelgenomen bekend. In TULP-GW staan daarnaast ook (versleutelde) parketnummers en informatie over de categorie gedetineerde (bijvoorbeeld of iemand een zelfmelder is), de bestemming van de cel (bijvoorbeeld een speciale zorg afdeling of vreemdelingenbewaring), en de titel(s) van het verblijf in detentie (bijvoorbeeld een vrijheidsstraf).

Hierna wordt op basis van het versleutelde SKN-nummer en versleutelde parketnummers een koppeling gemaakt met de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD). Dit is een gepseudonimiseerde versie van het Justitieel Documentatiesysteem (JDS), exclusief bedoeld voor het doen van wetenschappelijk onderzoek. In de OBJD staat de complete justitiële geschiedenis geregistreerd van alle (rechts)personen die in Nederland verdachte waren in een strafzaak. Van elke strafzaak is geregistreerd wanneer en bij welk parket de zaak werd aangemeld, om welke delicten het ging en hoe en door welke instantie de zaak is afgedaan. Daarnaast staan er enkele demografische gegevens (geslacht, geboortedatum en geboorteland) en een (versleuteld) burgerservicenummer (BSN) in de OBJD geregistreerd. Het gebruik van een databron als de OBJD impliceert dat alleen criminaliteit die onder de aandacht komt van het Openbaar Ministerie (OM) wordt gemeten. Delicten die wel plaatsvonden maar die niet zijn opgespoord of die niet aan het OM werden doorgegeven, komen niet in de OBJD voor. Met behulp van de gegevens in de OBJD kan per persoon het strafrechtelijke verleden in kaart worden gebracht. Daarnaast vormt de OBJD de basis voor de recidivemeting (voor meer informatie zie hoofdstuk 4). In het huidige onderzoek zijn gegevens gebruikt uit de OBJD tot en met juni 2020.

Het hierboven samengestelde bestand is vervolgens naar het CBS gestuurd. Op basis van het BSN voorziet het CBS aan ieder record een nummer dat per persoon uniek is, het zogenoemde RINPERSOON-nummer. Op basis van dit RINPERSOON-nummer is een koppeling

gemaakt met het GBAPersoonstab bestand. Hieruit kan demografische informatie worden gehaald, zoals informatie over geslacht, geboorteland en leeftijd. Vervolgens is een koppeling gemaakt met het BIJSTANDPERSOONBUS bestand. Hiermee zijn we nagegaan of personen in de maand voorafgaand aan detentie of twee maanden voorafgaand aan detentie een uitkering voor dakloosheid heeft ontvangen. Daarnaast is een koppeling gemaakt met het Sociaal Economische Categorie per Maand bestand (SECMBUS) om de inkomenssituatie voorafgaand aan de detentie van de deelnemers en personen die niet hebben deelgenomen aan het programma vast te stellen.

De uitvoering van alle analyses vond plaats binnen de beveiligde CBS-omgeving op data die volledig gepseudonimiseerd zijn. Het CBS controleert vooraf of de aangevraagde CBS-data nodig zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen binnen het project. Alleen als dat het geval is mag deze data gebruikt worden in een onderzoek. De resultaten van de analyses mogen pas worden gedeeld zodra het CBS heeft geoordeeld dat deze niet herleidbaar zijn tot personen. Op deze manier wordt voorkomen dat onthullende informatie buiten de beveiligde omgeving wordt gebracht.

3.2 Selectie personen voor controlegroep

Voor de selectie van personen waaruit later een controlegroep wordt geformeerd, dient rekening te worden gehouden met de in- en exclusiecriteria waar de deelnemers op zijn geselecteerd. Echter, omdat er voor de selectie van deelnemers niet altijd gebruik is gemaakt van de in- en exclusiecriteria is het ook niet verstandig om de controlegroep te strikt te selecteren op deze criteria. We zijn daarom nagegaan welke criteria gebruikt (lijken te) zijn voor de selectie van de deelnemers. Op basis van deze criteria is een selectie van personen samengesteld waaruit vervolgens een controlegroep is geformeerd. Uit onze analyses blijkt dat er zich onder de deelnemers aan de interventie ook zelfmelders, personen die uitsluitend in een Huis van Bewaring verbleven, personen die (uiteindelijk) een andere straf dan een vrijheidsstraf opgelegd kregen, en personen die korter dan 3 maanden of langer dan 12 maanden in detentie verbleven, bevinden. We sluiten deze personen dus niet bij voorbaat uit voor de potentiële controlegroep, maar we gebruiken deze criteria bij het selecteren van personen voor de uiteindelijke controlegroep. Overigens hebben we ervoor gekozen om *alle* inrichtingen in de selectie van potentiële kandidaten voor de controlegroep op te nemen. Het is weliswaar zo dat niet in alle inrichtingen deelnemers zijn geworven, maar het is wel mogelijk dat zich in deze inrichtingen geschikte personen voor deelname aan het programma bevonden⁵.

De overige in- en exclusiecriteria zijn, voor zover mogelijk, wel gebruikt voor de selectie van personen voor de controlegroep⁶. Voor de controlegroep zijn alle personen geselecteerd die uit detentie stroomden

⁵ Dit wordt daarom bij het formeren van de controlegroep ook niet als matchingscriterium gebruikt.

⁶ We hebben geen informatie over de motivatie van ex-gedetineerden of over beheersing van de Nederlandse taal.

tussen juli 2016 en juli 2017 en die tussen de 2 en 17 maanden in detentie hebben verbleven. Personen die in detentie verbleven vanwege de strafrechtelijke maatregel ISD of die in detentie verbleven omdat zij Nederland uit worden gezet, zijn uit de potentiële controlegroep verwijderd. Personen die tijdens de detentieperiode uitsluitend verbleven in de volgende bestemmingen zijn niet meegenomen: afdeling beheersproblematieke gedetineerden; afdeling Extra Zorg Voorziening; penitentiaire psychiatrische Centra; justitieel centrum voor somatische Zorg; en de terroristenafdeling. Gedetineerden die volgens de registratie uitsluitend buiten een PI verblijven (GGZ-instelling of Penitentiair Programma) zijn ook niet meegenomen. Voorts worden personen zonder burgerservicenummer (BSN) niet meegenomen in het onderzoek, omdat het niet mogelijk was om deze personen te koppelen aan data van het CBS. Aangezien de oudste deelnemer aan de interventie 66 jaar is bij het verlaten van detentie, wordt dit ook als maximumleeftijd voor de controlegroep vastgesteld. Na alle selecties zijn 5.878 personen geselecteerd als potentiële kandidaten voor de controlegroep.

3.3 Samenstellen controlegroep

Uit de selectie van 5.878 personen is de uiteindelijke controlegroep geformeerd. Hierbij is het uitgangspunt dat voor elke persoon in de deelnemersgroep één zoveel mogelijk gelijkend persoon wordt geselecteerd voor de controlegroep. Het is eventueel mogelijk dat een persoon in de controlegroep twee of meerdere keren geselecteerd wordt. Het is van belang om deze controlegroep zoveel mogelijk vergelijkbaar te maken met de deelnemersgroep. In beide groepen moet de kans op arbeidstoeleiding of recidive even groot zijn. In tabel 2 is een lijst opgenomen met daarin de matchingsvariabelen die in het huidige onderzoek worden gebruikt. Van deze variabelen is bekend dat zij van belang zijn voor de kans op recidive (zoals sekse en justitiële verleden; Wartna, 2009) en de kans op werk (zoals leeftijd en het arbeidsverleden; Boschman, Teerlink & Weijters, 2020)⁷. De kenmerken kunnen onderverdeeld worden in vier groepen. Allereerst is gematcht op drie demografische kenmerken: sekse, leeftijd bij uitstroom detentie en geboorteland. Ten tweede is gematcht op kenmerken van detentie: zelfmelder, vrijheidsstraf, bestemming cel is gevangenis en duur detentie in maanden. Ten derde is gematcht op kenmerken van het strafrechtelijk verleden: het type delict dat de aanleiding vormde voor de detentie, de leeftijd bij de eerste strafzaak, het aantal eerdere strafzaken en het aantal eerdere vrijheidsstraffen. Tot slot hebben we gematcht op sociaaleconomische kenmerken: dakloosheid in de maand voor detentie, een opleiding in de maand voor detentie, uitkering in de maand voor detentie, werk in de maand voor detentie en het aantal maanden dat een persoon gewerkt heeft in het jaar voor detentie.

⁷ Dit was niet bekend voor de variabele zelfmelder, bestemming cel en titel detentie. Kruistabellen en een logistische regressieanalyse toonden echter aan dat deze variabelen ook van invloed zijn op de kans op recidive binnen twee jaar.

tabel 2 Matchingvariabelen

Matchingvariabelen gebruikt voor het samenstellen van de controlegroep

Demografische kenmerken
Sekse
Geboorteland
Leeftijd bij uitstroom detentie
Kenmerken detentie
Zelfmelder
Titel detentie
Bestemming cel
Duur detentie in maanden
Jaar van uitstroom
Kenmerken strafrechtelijk verleden
Type delict
Leeftijd eerste zaak
Aantal eerdere strafzaken
Aantal eerdere vrijheidsstraffen
Sociaal economische kenmerken
Dakloosheid in maand voor detentie
Volgt opleiding in maand voor detentie
Krijgt uitkering in maand voor detentie
Heeft werk in maand voor detentie
Aantal maanden werk in jaar voor detentie

In dit onderzoek hebben we ervoor gekozen om twee matchingsmethodes met elkaar te combineren: variabele matching en *Mahalanobis distance matching*. Variabele matching⁸ houdt in dat we daders uit de deelnemersgroep en de controlegroep specifiek koppelen op enkele categorische variabelen, namelijk: sekse, geboorteland, zelfmelder, bestemming cel (gevangenis of overig⁹), dakloosheid in maand voor detentie, uitkering in maand voor detentie en werk in maand voor detentie. Verder hebben we voor enkele continue variabelen (brede) categorieën aangemaakt: leeftijd bij uitstroom detentie (18-25; >25), duur detentie in maanden (2-8; 9-17), leeftijd eerste strafzaak (12-17; >17), aantal eerdere strafzaken (0; 1-9; >10), aantal eerdere vrijheidsstraffen (0; 1-4; >5) en aantal maanden werk voor detentie (0; >1). Personen die niet in dezelfde categorie van deze variabelen vallen, mogen niet aan elkaar gematched worden¹⁰. Na variabele matching zijn er voor elke persoon in de deelnemersgroep een of meerdere personen voor de controlegroep beschikbaar. Om de meest vergelijkbare persoon voor de controlegroep te selecteren wordt gebruik gemaakt van nog een matchingsmethode, namelijk *Mahalanobis distance matching*. Met deze methode worden de combinaties deelnemer/persoon in de controlegroep gekozen die het meest vergelijkbaar zijn wat betreft categorische variabelen die niet meegenomen zijn in de variabele matching (titel detentie: vrijheidsstraf of overig¹¹; opleiding in de maand voor detentie,

⁸ Variabele matching wordt in de wetenschappelijke literatuur ook wel *exact matching* genoemd.

⁹ De overige bestemmingen zijn: een Huis van Bewaring, een beperk beveiligde inrichting of een zeer beperkt beveiligde inrichting.

¹⁰ Deze specifieke toepassing van variabele matching wordt in de wetenschappelijke literatuur ook wel *coarsened exact matching* genoemd.

¹¹ De categorie overig titels bestaat uit preventieve hechtenis, principale hechtenis, of een vervangende taakstraf.

jaar uitstroom) en alle continue variabelen¹². Een persoon in de controlegroep kan gekoppeld worden aan meerdere deelnemers (*matching* met *replacement*). Doordat we personen in de deelnemersgroep allereerst koppelen aan personen in de controlegroep op basis van diverse kenmerken, en vervolgens ook nog matchen op basis van de *Mahalanobis distance*, worden de deelnemersgroep en de controlegroep zo optimaal mogelijk vergelijkbaar gemaakt. De matchingsprocedure is uitgevoerd in Stata 15 met behulp van het programma KMATCH (Jann, 2017).

3.4 Resultaten matching

Bij het beoordelen van de resultaten van de matchingsprocedure zijn twee uitkomsten van belang. Ten eerste is van belang dat de groep deelnemers die gematcht zijn vergelijkbaar is met de totale groep deelnemers. Als dit niet het geval is, gaan de resultaten van het onderzoek slechts op voor een beperkte selectie van de deelnemers. Ten tweede moet er sprake zijn van balans tussen de gematchte deelnemers en controlegroep. Dat wil zeggen dat er geen verschillen meer mogen bestaan tussen de gematchte deelnemers en personen uit de controlegroep op de gemeten kenmerken.

Er zijn twee statistieken gebruikt om die verschillen te toetsen¹³. De eerste statistiek is de *standardised difference* (ook wel *standardised bias* genoemd) van Rosenbaum en Rubin (1985). Zij stellen dat een kenmerk tussen de onderzoeks- en controlegroep te veel verschilt als de *standardised difference* groter is dan 20%. De afgelopen jaren is de maximale hoogte van deze maat echter bediscussieerd, variërend van 10% tot 25% (Garrido et al., 2014). In dit onderzoek hebben we ervoor gekozen om als bovengrens 20% aan te houden, maar we streven er wel naar om voor een zo groot mogelijk aantal kenmerken een *standardised difference* te hebben die kleiner is dan 10%. Ten tweede is voor continue variabelen gekeken naar de variantie ratio. Rubin (2001) stelt dat een variabele uit balans is als de variantie ratio groter is dan 2 of kleiner dan 0,5. Deze grenzen worden ook in het huidige onderzoek aangehouden.

3.5 Verschillen deelnemers en gematchte deelnemers

Het is uiteindelijk mogelijk om 103 deelnemers (87 procent) uit de interventie te koppelen aan een persoon in de controlegroep (zie tabel 3). Als we de kenmerken van de totale groep deelnemers en de gematchte deelnemers vergelijken, valt op dat de *standardised difference* in alle gevallen kleiner is dan 20%. Dit betekent dat er alleen sprake is van kleine verschillen tussen de totale groep deelnemers en de groep deelnemers die gematcht zijn. De variantie ratio van de continue variabelen is bovendien niet groter dan 2 of kleiner dan 0,5.

¹² De Mahalanobis Distance is een afstandsmaat die met de volgende formule berekend wordt: $M(X_i, X_j) = \sqrt{(X_i - X_j)'S^{-1}(X_i - X_j)}$. S staat hierbij voor de covariantiematrix van X (King & Nielsen, 2019).

¹³ In het huidige onderzoek hebben we niet gekeken naar significantie van verschillen. De reden hiervoor is dat deze maat erg afhankelijk is van de steekproefgrootte. Verschillen tussen de ongematchte deelnemersgroep en de controlegroep hebben hierdoor een grotere kans om significant te zijn als even grote verschillen tussen de gematchte deelnemers en controlegroep. Desondanks zullen we wel controleren of er na matching sprake is van statistisch significante verschillen.

tabel 3 Verschillen achtergrondkenmerken deelnemers interventie voor en na matching

	Voor matching (N=119) % / gemiddelde	Na matching (N=103) % / gemiddelde	Std. dif in %	VR
Sekse				
Man	88%	>90%	12,4%	
Vrouw	12%	<10%	-12,4%	
Geboorteland				
Nederland	57%	59%	4,2%	
Voormalig Nederlandse Antillen	21%	18%	-6,3%	
Overige landen	22%	22%	1,2%	
Uitstroomjaar				
2016	39%	37%	-5,3%	
2017	61%	63%	5,3%	
Leeftijd 1e strafzaak	20,0	20,3	2,3%	1,10
Leeftijd uitstroom detentie	36,6	37,3	7,1%	1,02
Type delict				
Geweld (inclusief zeden)	12%	10 - 15%	-3,4%	
Vermogen met geweld	13%	10 - 15%	0,0%	
Vermogen zonder geweld	38%	35 - 40%	8,3%	
Vernieling, openbare orde	0%	0%	-	
Drugs	28%	25 - 30%	-1,2%	
Overig of onbekend	10%	<10%	-8,4%	
Vrijheidsstraf	92%	>90%	-1,2%	
Aantal eerdere delicten	14,1	14,9	4,6%	1,12
Aantal eerdere gevangenisstraffen	4,3	4,7	5,1%	1,12
Duur detentie (in maanden)	5,5	5,3	-6,4%	0,75
Dakloosheid 1 of 2 maanden voor detentie	3%	3%	-2,5%	
Werk 1 of 2 maanden voor detentie	15%	15%	-1,6%	
Uitkering 1 of 2 maanden voor detentie	42%	41%	0,9%	
Opleiding 1 of 2 maanden voor detentie	1%	1%	-5,5%	
Aantal maanden werk in jaar voor detentie	1,97	1,63	-8,9%	0,87
Zelfmelder	<10%	<10%	-16,0%	
Bestemming cel gevangenis	90%	90%	1,2%	

Noot: N = aantal personen, Std. dif = *standardized difference*. VR= variantie ratio. Bij kenmerken waarvan bij minimaal één van de categorieën sprake is van aantallen kleiner dan 10 worden geen percentages gerapporteerd.

3.6 Verschillen deelnemers en controlegroepen voor en na matching

Om te kijken of de onderzoeksgroepen op de gemeten kenmerken in balans zijn, zijn de deelnemers- en controlegroep zowel voor als na de matching op de gemeten kenmerken met elkaar vergeleken. In tabel 5 worden de verschillen tussen de deelnemers en de controlegroep voor en na matching getoond. De deelnemers aan het programma en de potentiële controlegroep verschillen voor de matching op veel

verschillende kenmerken. Namelijk wat betreft sekse (relatief veel vrouwen hebben aan de interventie deelgenomen), geboorteland (de deelnemersgroep bestaat uit relatief veel personen geboren in de voormalig Nederlandse Antillen), uitstroomjaar (er zijn relatief veel deelnemers uitgestroomd in 2017), type delict (bij relatief veel deelnemers was een vermogensdelict met geweld aanleiding voor het verblijf in detentie), vrijheidsstraf (in vergelijking met de controlegroep hadden veel deelnemers een vrijheidsstraf opgelegd gekregen), zelfmelder (relatief weinig deelnemers behoren tot de categorie zelfmelder), en bestemming van de cel (een relatief groot deel van de deelnemers verbleef in een cel met de bestemming gevangenis). Na de matching zijn er 96 unieke personen in de controlegroep opgenomen¹⁴. tabel 4 toont aan dat na de matching er geen grote verschillen meer zijn tussen de deelnemers aan het programma en de personen in de controlegroep¹⁵. Voor alle variabelen geldt dat de maat die de grootte van de verschillen aanduidt (*standardised difference*) kleiner is dan 20%. Er is dus nog alleen sprake van kleine verschillen. Op een variabele na (het jaar van uitstroom) is de *standardised difference* bovendien kleiner dan 10%. De variantie ratio van de continue variabelen is niet groter dan 2 of kleiner dan 0,5. Er is dus sprake van voldoende balans tussen de gematchte onderzoeksgroepen op de gemeten kenmerken.

Aangezien zowel de verschillen tussen de totale deelnemersgroep en de gematchte deelnemersgroep, als de verschillen tussen de gematchte deelnemersgroep en controlegroep klein zijn, concluderen we dat de matching succesvol is geweest.

¹⁴ 7 personen tellen twee keer mee (96 + 7 = 103).

¹⁵ Geen van deze verschillen is statistisch significant ($p < .05$).

tabel 4 Verschillen op achtergrondkenmerken deelnemers aan de interventie en controlegroep voor en na matching

	Voor matching				Na matching			
	WW (N=119) % / gemiddelde	CG (N=5.878) % / gemiddelde	Std. dif in %	VR	WW (N=103) % / gemiddelde	CG (N= 103 ^a) % / gemiddelde	Std. dif in %	VR
Sekse								
Man	88%	96%	-27,8%		>90%	>90%	0,0%	
Vrouw	12%	4%	27,8%		<10%	<10%	0,0%	
Geboorteland								
Nederland	57%	67%	-21,3%		59%	59%	0,0%	
Voormalig Nederlandse Antillen	21%	7%	41,2%		18%	18%	0,0%	
Overige landen	22%	26%	-8,9%		22%	22%	0,0%	
Uitstroomjaar								
2016	39%	51%	-23,9%		37%	44%	-13,7%	
2017	61%	49%	23,9%		63%	56%	13,7%	
Leeftijd 1e strafzaak	20,0	19,8	3,2%	1,07	20,3	19,6	7,5%	1,01
Leeftijd uitstroom detentie	36,6	34,6	18,1%	0,96	36,9	36,2	-1,5%	1,27
Type delict								
Geweld (inclusief zeden)	12%	19%	19,4%		10 - 15%	10 - 15%	5,0%	
Vermogen met geweld	13%	15%	14,7%		10 - 15%	10 - 15%	5,4%	
Vermogen zonder geweld	38%	32%	32,3%		35 - 40%	35 - 40%	-1,9%	
Vernieling, openbare orde	0%	6%	6,2%		0%	0%	0,0%	
Drugs	28%	20%	19,7%		25 - 30%	25 - 30%	-8,7%	
Overig of onbekend	10%	8%	7,6%		<10%	<10%	3,2%	
Vrijheidsstraf	92%	81%	31,3%		>90%	>90%	-8,6%	
Aantal eerdere delicten	14,1	14,3	-0,9%	0,87	14,9	14,3	3,5%	1,45
Aantal eerdere gevangenisstraffen	4,3	4,1	3,4%	1,21	4,7	4,0	9,2%	1,78
Duur detentie (in maanden)	5,5	5,8	-11,4%	0,50	5,3	5,6	-8,4%	1,27
Dakloosheid 1 of 2 maanden voor detentie	<10%	3%	-6,8%		<10%	<10%	0,0%	
Werk 1 of 2 maanden voor detentie	15%	19%	-10,5%		15%	15%	0,0%	
Uitkering 1 of 2 maanden voor detentie	42%	46%	-10,9%		41%	41%	0,0%	
Opleiding 1 of 2 maanden voor detentie	<10%	1%	-15,3%		<10%	<10%	0,0%	
Aantal maanden werk in jaar voor detentie	1,97	2,10	-3,4%	0,91	1,63	1,57	1,5%	1,16
Zelfmelder	<10%	7%	-22%		<10%	<10%	0,0%	
Bestemming cel gevangenis	90%	50%	97%		>90%	>90%	0,0%	

Noot: WW = deelnemers interventie, CG = controlegroep, N = aantal personen, Std. dif = *standardized difference*, VR = variantie ratio. Bij kenmerken waarvan bij minimaal één van de categorieën sprake is van aantallen kleiner dan 10 worden geen percentages gerapporteerd.

^a De controlegroep bestaat uit 96 unieke personen, 7 personen zijn twee keer in de controlegroep opgenomen.

4 Gebruikte uitkomstmaten

De factsheets en de effectevaluatie uit 2021 presenteren cijfers over de arbeidsdeelname, het gebruik van uitkeringen en de mate van recidive van de deelnemers aan de interventie (al dan niet in vergelijking met mensen uit de controlegroep). In dit hoofdstuk bespreken we op welke manieren we deze kenmerken hebben gemeten en welke databronnen we hiervoor hebben gebruikt.

4.1 Arbeidsdeelname

In de business case die voor Werk na detentie is opgesteld, is veel aandacht voor arbeidstoeleiding. De business case geeft geen expliciete definitie van het begrip arbeidstoeleiding, maar geeft wel aan hoe de mate van arbeidstoeleiding gemeten moet worden: "het aantal maanden dat een persoon een baan heeft en geen uitkering ontvangt gedurende de duur van de pilot. Ook ondernemerschap valt in deze definitie. Een baan moet minimaal voor 24 uur per week zijn. We rekenen pas iemand mee als 'zonder uitkering' als de persoon helemaal geen uitkering ontvangt." (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2016).

De keuze voor de ondergrens van minimaal 24 uur per week is genomen, omdat het doel van Werk na detentie is dat mensen in hun eigen onderhoud kunnen voorzien en geen beroep meer op een uitkering hoeven te doen. De verwachting aan het begin van dit project was dat dit niet lukt als iemand minder dan 24 uur per week werkt.

Toen de monitoring van de deelnemers aan de interventie begon, bleek dit voorstel over het meten van arbeidstoeleiding in de praktijk lastig uitvoerbaar. De afspraak over hoe arbeidstoeleiding gemeten moet worden, is om de volgende twee redenen aangepast:

- Personen kunnen het hebben van een baan (van minstens 24 uur per week) combineren met het hebben van een uitkering. Volgens de afspraak uit de business case zou er dan geen sprake zijn van arbeidstoeleiding. In overleg met alle betrokken partijen is besloten om de koppeling tussen werk en (geen) uitkering los te laten.
- Data over ondernemerschap komt met een grotere vertraging beschikbaar dan data over werkzaamheden als werknemer. Hierdoor was het voor de factsheets die tussen juli 2018 en november 2020 zijn opgesteld, niet mogelijk om de mate van arbeidstoeleiding naar ondernemerschap te meten. Daar komt bij dat de interventie zich richt op het vinden van een baan als werknemer (of uitzendkracht), niet op het vinden van werk als zelfstandig ondernemer. In overleg met alle betrokken partijen is daarom besloten om bij het meten van arbeidstoeleiding geen rekening te houden met ondernemerschap.

Voor deze effectevaluatie bepalen we de mate van arbeidstoeleiding daarom als het aantal maanden dat een persoon een of meerdere banen heeft in de eerste 24 maanden na het einde van diens detentie, waarbij deze baan (banen) minimaal voor 24 uur per week moeten gelden. Dit

noemen we het aantal arbeidsmaanden. De mate waarin personen gebruik maken van uitkeringen wordt apart gemeten.

Het aantal arbeidsmaanden wordt indirect bepaald: we bepalen eerst het aantal weken waarin een persoon minstens 24 uur/week heeft gewerkt en delen dit aantal arbeidsweken vervolgens door 43¹⁶. Deze arbeidsweken hoeven niet aaneengesloten te zijn: als een deelnemer eerst 2 weken werkt (voor minstens 24 uur/week), vervolgens 1 week niet werkt, en daarna weer 2,5 week werkt (voor minstens 24 uur/week), dan telt dit ook als 1 arbeidsmaand.

Om het aantal arbeidsweken (en dus arbeidsmaanden) van deelnemers en mensen uit de controlegroep te meten, gebruiken we databestanden van de polisadministratie. De polisadministratie wordt beheerd door het UWV. Het UWV deelt deze gegevens met het CBS, waar zij uiteindelijk met een vertraging van in totaal vijf maanden beschikbaar zijn voor onderzoek. Deze bestanden (SPOLISBUS bestanden) bevatten veel informatie over arbeidsrelaties, zoals:

- of iemand een baan (arbeidsrelatie) heeft;
- type arbeidsrelatie;
- voor hoeveel uur per week iemand een baan (arbeidsrelatie) heeft;
- start- en (indien relevant) einddatum van de arbeidsrelatie.

Er kan bij personen sprake zijn van overlap tussen de detentieperiode en de looptijd van een arbeidsrelatie. Als dit zich voordoet, dan tellen we de weken dat iemand volgens de registraties nog in detentie zit niet mee bij het bepalen van de arbeidsduur van die arbeidsrelatie. Het aantal gewerkte dagen wordt dan naar rato aangepast.

4.2 Uitkeringen

Personen kunnen veel verschillende soorten uitkeringen ontvangen. Voor dit onderzoek brengen we het gebruik van de volgende groepen uitkeringen in beeld:

- Werkloosheidsuitkeringen (WW en overige). Informatie hierover is beschikbaar via de WWpersoonbus bestanden.
- Bijstandsuitkeringen (incl. IOAW, IOAZ, WWIK of overige bijstandsuitkeringen). Informatie hierover is beschikbaar via de Bijstandpersoonbus bestanden.
- Arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (zoals WAJONG, IVA en WAO). Informatie hierover is beschikbaar via de Autotpersoonbus bestanden.
- Uitkeringen / regelingen aangeboden door gemeenten in het kader van de Participatiewet, zoals (tijdelijke) loonkostensubsidies, participatieplaatsen, beschutte werkplekken, en overige re-integratievoorzieningen. Informatie hierover is beschikbaar via de SRGpersoonPwetbus bestanden.

Voor al deze bestanden is per uitkering bekend om wat voor soort uitkering het gaat, wanneer die uitkering begon, en (eventueel) wanneer die uitkering eindigde. Hierdoor is het mogelijk om per persoon vast te stellen of en zo ja welke van deze uitkeringen genoten werden in de eerste 24 maanden na afloop van de detentieperiode. De gebruikte

¹⁶ Dit is het gemiddeld aantal weken per maand. Dit is berekend door het totaal aantal weken per jaar (365/7) te delen door het aantal maanden per jaar (12).

databestanden bevatten geen informatie over de hoogte van de ontvangen uitkeringen.

4.3 Gebruik van werk en uitkeringen

De verwachting bij het begin van dit project was dat de deelnemers na het project een hogere arbeidstoeleiding zouden hebben dan de controlegroep en minder gebruik van uitkeringen zouden maken. Voor de business case voor dit project is de verwachte grootte van dit effect gekwantificeerd. Er is eerst een inschatting gemaakt van de mate waarin personen uit de doelgroep werk zouden vinden en gebruik van uitkeringen zouden maken. Vervolgens is een inschatting gemaakt van het verwachte effect van het project.

De inschatting voor de controlegroep is gebaseerd op resultaten van het Prison Project. Dit is een langlopend wetenschappelijk onderzoek naar de effecten van gevangenisstraffen in Nederland waar onderzoekers van verschillende organisaties in samenwerken (de Universiteit Leiden, het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving en de Universiteit Utrecht). Dit onderzoek vond de volgende inkomstenbronnen voor mannelijke ex-gedetineerden 3 maanden na afloop van de detentie (CBS, 2015):

- geen waarneembare inkomsten (34%);
- uitkering (46%),
- werk (20%).

Deze cijfers vormen de basis voor de business case voor dit project. Dit is niet zonder risico: de cijfers van het Prison Project vormen een momentopname (3 maanden na afloop van de detentie), terwijl voor dit project gekeken wordt naar de arbeidstoeleiding over een looptijd van twee jaar. In tabel 5 staan de aannames die in de business case zijn gemaakt:

- Voor 34% van de controlegroep wordt verwacht dat ze in de eerste 24 maanden na detentie geen werk en geen uitkering ontvangen (groep A).
- Voor 46% wordt verwacht dat ze in de eerste 24 maanden na detentie werk hebben en/of uitkeringen krijgen, maar als ze werk hebben zal dat voor minder dan 50% van de onderzochte tijd zijn (groep B).
- Voor 20% wordt verwacht dat ze minstens de helft van de tijd betaald werk hebben (van minstens 24 uur/week). Een uitbreiding ten opzichte van de resultaten van het Prison Project is dat er hierbij onderscheid gemaakt wordt tussen duurzaam werk en niet-duurzaam werk. Een persoon heeft duurzaam werk als hij of zij minstens 75% van de onderzochte tijd (dat wil zeggen, minstens 18 maanden) betaald werk heeft gehad voor minstens 24 uur/week. Deze personen vormen groep D. Groep C bestaat uit personen die tussen 50% en 75% van de onderzochte periode betaald werk hebben (voor minstens 24 uur/week).

In tabel 5 staan ook de inschattingen die in de business case van de effectiviteit van de interventie gemaakt zijn. Volgens de business case zou zonder interventie maar 20% van de ex-gedetineerden in groep C of D vallen (minstens 12 maanden betaald werk), terwijl dit voor 60% van de deelnemers aan de interventie zou gelden.

tabel 5 Effecten Werk na detentie op arbeidstoeleiding: inschattingen vooraf

<i>Groepering op basis van hoeveelheid werk</i>	<i>Inschattingen vooraf</i>	
	<i>controlegroep</i>	<i>deelnemers</i>
A – geen uitkering, geen werk	34%	23%
B – minder dan 50% werk	46%	17%
C – 50% tot 75% werk	10%	32%
D – 75% werk of meer	10%	28%
Totaal	100%	100%

Bron: Ministerie van Justitie en Veiligheid (2016)

4.4 Recidive

De recidivemeting wordt uitgevoerd volgens de werkwijze van de WODC recidivemonitor (Wartna, Blom & Tollenaar, 2011). Recidive is bepaald op basis van OBJD-gegevens en is geoperationaliseerd als 'een delict dat leidt tot een nieuwe strafzaak'. Met strafzaken worden zaken bedoeld die zijn geëindigd in een schuldigverklaring door de rechter of zijn afgedaan door het OM (inclusief beleidssepots, maar exclusief vrijspraak, ontslag van rechtsvervolging, technische sepots en andere technische beslissingen) én zaken die nog niet (onherroepelijk) zijn afgedaan. De lopende (hoger beroep) strafzaken worden ook meegenomen, omdat bekend is dat meer dan 85% van de strafrechtelijke vervolgingen eindigt in een geldige afdoening (Kalidien, 2017). Overtredingen worden buiten beschouwing gelaten, omdat in de OBJD slechts een selectie van overtredingen is opgenomen¹⁷.

In de huidige studie is de recidiveprevalentie tot en met drie jaar berekend: het percentage daders dat binnen drie jaar na oplegging van de afdoening opnieuw een delict heeft gepleegd dat leidde tot een nieuwe strafzaak. De recidivemeting is gestart vanaf het moment dat men is uitgestroomd uit detentie en de recidivemeting is geëindigd op 30 juni 2020 (er zijn OBJD-gegevens gebruikt tot en met juni 2020). De recidiveprevalentie is berekend met behulp van survivalanalyse. Meer specifiek is gebruikgemaakt van de Kaplan-Meier procedure (Kaplan & Meier, 1958). Het voordeel van deze methode is dat er rekening kan worden gehouden met verschillen in de observatieduur. Niet iedereen in de studie kon namelijk even lang gevolgd worden, sommigen werden halverwege 2016 in vrijheid gesteld, anderen pas halverwege 2017. Door middel van survivalanalyse kan desondanks een betrouwbare schatting van de recidivekans verkregen worden. In de figuren die de survivalanalyse van recidive weergeven worden de gemiddeldes en de 95% betrouwbaarheidsintervallen per onderzoeksgroep weergegeven.

¹⁷ De overtredingen waarbij een geldboete is opgelegd van minder dan € 100 ontbreken (Justitiële Informatiedienst, 2009).

5 Beperkingen gehanteerde methodologie

In dit laatste hoofdstuk bespreken we enkele beperkingen van de in dit onderzoek gehanteerde methodologie.

Een eerste beperking hangt samen met de databron waarmee recidive wordt berekend, de OBJD. Het gebruik van de OBJD impliceert dat alleen delicten die leiden tot strafzaken die zijn afgedaan door het OM of door de rechter als recidive worden gerekend. Voor criminaliteit geldt dat lang niet alle delicten ter kennis komen van de politie. Bovendien leiden niet alle delicten die bij de politie bekend zijn tot een strafzaak, dan wel tot een veroordeling door de rechter of afdoening van het OM. De daadwerkelijke recidive zal daarom hoger liggen dan in dit onderzoek gerapporteerd wordt. Dit geldt echter voor zowel de recidive van de deelnemers als de recidive van de controlegroep. Voor vergelijkend recidiveonderzoek lijkt de OBJD daarom alsnog een geschikte bron te zijn.

Een andere beperking is dat alleen gekeken kan worden naar de mate van arbeidstoeleiding en recidive in Nederland. Dit zou de resultaten enigszins kunnen vertekenen, omdat het mogelijk is dat een deel van de deelnemers- of controlegroep (tijdelijk) naar het buitenland is verhuisd. Deze personen hebben dan dus minder kans op arbeidstoeleiding en recidive in Nederland.

Een derde beperking is dat, ondanks dat we de deelnemersgroep en controlegroep op diverse kenmerken vergelijkbaar hebben gemaakt, er ook kenmerken van belang zijn die niet in het onderzoek konden worden meegenomen. Uit de procesevaluatie blijkt dat bij de werving van de deelnemers in eerste instantie ook verslavings- en psychische problematiek een rol hebben gespeeld (Plaisier, Vollenbergen & Van Ditzhuizen, 2018, pag. 7). Later werd dit criterium echter los gelaten omdat het anders niet mogelijk was om genoeg deelnemers voor het programma te selecteren. Bij het bepalen van de controlegroep kon hier echter in het geheel geen rekening mee gehouden worden. Het is daarom mogelijk dat de gematchte deelnemersgroep en controlegroep op dit kenmerk alsnog verschillen. Een ander punt waarop de deelnemers van de controlegroep zouden kunnen verschillen is motivatie. Alleen personen die aangaven aan het programma te willen deelnemen, zijn geselecteerd als deelnemers (Plaisier, Vollenbergen & Van Ditzhuizen, 2018). Voor de controlegroep is niet bekend of zij genoeg motivatie zouden hebben gehad voor deelname aan het programma.

Een laatste beperking is dat het voor deze kwantitatieve prestatiemeting alleen mogelijk was om naar de officiële arbeid te kijken. Begeleiders van de interventie hebben aangegeven dat deelnemers soms zwart zijn gaan werken, ondanks aanmoedigingen van de begeleiders om wit te werken (Plaisier, Vollenbergen & Van Ditzhuizen, 2018). Omdat zwart

werken niet wordt geregistreerd, hebben we de mate van zwart werken niet in kaart kunnen brengen. Omdat het doel van dit project is om legaal (wit) werk te stimuleren, zien we dit niet als een grote beperking.

Referenties

- Boschman, S., Teerlink, M., & Weijters, G. (2020). *Monitor nazorg ex-gedetineerden - 6e meting: Problemen op de basisvoorwaarden voor re-integratie en de relatie met recidive*. Den Haag: WODC. Cahier 2020-19.
- CBS (2015). Vier op de vijf mannelijke ex-gedetineerden heeft geen werk. *CBS nieuwsbericht*. Den Haag: CBS. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/27/vier-op-de-vijf-mannelijke-ex-gedetineerden-heeft-geen-werk>
- Garrido, M.M., Kelley, A.S., Paris, J., Roza, K., Meier, D.E., Morrison, R.S., & Aldrigde, M.D. (2014). Methods for constructing and assessing propensity scores. *Health Services Research* 49(5), 1701-1716.
- Jann, B. (2017). KMATCH: Stata module module for multivariate-distance and propensity-score matching, including entropy balancing, inverse probability weighting, (coarsened) exact matching, and regression adjustment. *Statistical Software Components* S458346.
- Justitiële Informatiedienst (2009). *Justitieel Documentatie Systeem (JDS)*. Almelo: Justitiële Informatiedienst.
- Kalidien, S.N. (2017). *Criminaliteit en rechtshandhaving 2016: Ontwikkelingen en samenhangen*. Den Haag: WODC/CBS/Raad voor de rechtspraak. Cahier 2017-12.
- Kaplan, E. L., & Meier, P. (1958). Nonparametric estimation from incomplete observations. *Journal of the American statistical association*, 53(282), 457-481.
- King, G., & Nielsen, R. (2019). Why propensity scores should not be used for matching. *Political Analysis*, 27(4), 435-454.
- Ministerie van Justitie en Veiligheid (2016). *Business Case pilot Social Impact Bond Werk na detentie*. Intern document. Den Haag: Ministerie van Justitie en Veiligheid
- Plaisier, J., Volleberg, J., & Ditzhuizen, J. van (2018). *Procesevaluatie van de Social Impact Bond "Werk na detentie"*. Amsterdam: Impact R&D.
- Rosenbaum, P., & Rubin, D. (1985). Constructing a control group using multivariate matched sampling methods that incorporate the propensity score. *The American Statistician*, 39, 33-38.
- Rubin, D. B. (2001). Using propensity scores to help design observational studies: Application to the tobacco litigation. *Health Services & Outcomes Research Methodology*, 2, 169-188.
- Wartna, B.S.J. (2009). *In de oude fout. Over het meten van recidive en het vaststellen van het succes van strafrechtelijke interventies*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Wartna, B.S.J., Blom, M., & Tollenaar, N. (2011). *De WODC-Recidivemonitor: 4e, herziene versie*. Den Haag: WODC. Memorandum 2011-3.

